

„Simone, vždyť říkáš lež.“ – přední historik holocaustu Jehuda Bauer

Autor: Ron Kampeas

„Během holocaustu zemřelo pět milionů Nežidů.“

Toto tvrzení se opakovaně objevuje v četných materiálech o nacistické éře. Nepřímo na něj až do minulého týdne odkazoval i facebookový příspěvek mluvčího izraelské armády k Mezinárodnímu dni památky obětí holocaustu. A objevilo se také v článku, kterým se Trumpův Bílý dům pokusil bránit své kontroverzní komuniké k tomuto významnému dni, v němž se neobjevila zmínka o šesti milionech židovských obětí.

Tato cifra však ve skutečnosti postrádá jakýkoliv vědecký základ.

Lidé blízcí jejímu zdroji, zesnulému lovcu nacistů Simonu Wiesenthalovi, tvrdí, že s ní přišel ve snaze zvýšit míru sympatií k židovskému utrpení – dnes však jeho význam stále častěji rozměňuje.

Prohlášení Bílého domu vyvolalo v řadách židovského společenství vlnu nevole – a to i u skupin jinak prezidentu Trumpovi příznivě nakloněných.

Tím, že se v něm hovořilo o „obětech, přeživších a hrdinech holocaustu“ bez zmínky o Židech, hrozí podle řady židovských organizací, že prohlášení z 27. ledna nahraje evropské pravici, v jejíchž řadách se někteří pokoušejí umenšit ústřední význam židovské genocidy ve zkáze 2. světové války.

Na obranu opomenutí zmínky o Židech poslala mluvčí Bílého domu Hope Hicksová CNN odkaz na článek britské verze Huffington Post nazvaný *“The Holocaust’s Forgotten Victims: The 5 Million Non-Jewish People Killed By The Nazis”* („Zapomenuté oběti holocaustu: Pět milionů lidí nežidovského původu zabitých nacisty).“

Další mluvčí americké vlády Sean Spicer v pondělí zřejmě citoval tentýž zdroj, když podle něj mezi oběti nacistů patřili i Romové, gayové, postižení a kněží. Výtky vznášené vůči prohlášení označil za „absurdní,“ přestože zazněly i od dvou skupin, které Trumpa jinak podporují: Republikánské židovské koalice a Americké sionistické organizace.

Ve světle kontroverze dvě přední světová muzea holocaustu – to ve Washingtonu a v Jeruzalémě – vydala prohlášení zdůrazňující ústřední význam likvidace Židů a pochopení

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

„Nezapomínejme na 11 milionů“? Proč zveličený počet obětí tolik rozčiluje historiky holocaustu | 2

holocaustu; ani v jednom nepadla zmínka o Trumpovi.

„Pět milionů“ historiky holocaustu mate už doby, kdy Wiesenthal v 70. letech začal tento „mem“ šířit. Novinářům z listu Washington Post v roce 1979 Wiesenthal v rámci rozhovoru řekl: „Snažil jsem se židovské předáky přesvědčit, aby nemluvili o šesti milionech mrtvých Židů, ale o jedenácti milionech mrtvých civilistů – včetně šesti milionů Židů.“

Izraelský historik holocaustu a předseda Mezinárodního společenství paměti holocaustu (International Holocaust Remembrance Alliance) Jehuda Bauer podle vlastních slov svého přítele Wiesenthala, který zemřel v roce 2005, před rozšiřováním nepravdivé informace, že holocaust si vyžádal jedenáct milionů obětí – šest milionů Židů a pět milionů gójů – varoval.

„Říkal jsem mu, ‚Simone, vždyť říkáš lež,‘“ vzpomínal Bauer v úterním rozhovoru. „Odpověděl: ‚Někdy to musíš udělat, abys dosáhl průlomu ve věcech, které jsou pro tebe zásadní.‘“

Podle Bauera a dalších historiků, kteří ho znali, si lovec nacistů prý cifru vybral po zralé úvaze: Chtěl číslo dost vysoké na to, aby přitáhlo pozornost Nežidů, které by jinak židovské utrpení nemuselo zajímat, ale ne zase vyšší než skutečný počet Židů zavražděných v holocaustu, tedy šest milionů.

Rychle se to ujalo: prezident Jimmy Carter v exekutivním nařízení ke zřízení Amerického muzea holocaustu odkazoval na „jedenáct milionů obětí holocaustu.“

Profesorka holocaustových studií Deborah Lipstadtová na atlantské univerzitě Emory v roce 2011 napsala, jak tato cifra ztěžuje její práci při šíření povědomí o holocaustu.

„Účastnila jsem se mnoha vzpomínkových obřadů Jom ha-šoa – včetně těch organizovaných synagogami a židovskými společenstvími – při nichž se zapalovalo jedenáct svící,“ napsala v článku pro Jewish Review of Books, v němž rozcupovala Wiesenthalovy etické standardy. „Když organizátory upozorňuji, že se dopouštějí historického revizionismu, jejich reakce se pohybují od skepse až po otevřené rozhořčení. Cizí lidé mi v rozzlobených dopisech vyčítají, že se soustředím ‚jen‘ na židovské mrtvé a ignoruji pět milionů těch ostatních. Když jim vysvětlím, že se jedná o nepřesný údaj, ještě více je tím přesvědčím o svém ethnocentrismu a neschopnosti cítit bolest kohokoliv jiného než mého vlastního národa.“

Podle Bauera, který v řadě prací v průběhu své kariéry číslo opakovaně vyvrátil, nespočívá problém v tom, že by Nežidé nebyli obětmi – byli. Wiesenthalovo svévolně zvolené číslo nežidovských obětí však umenšuje stěžejní význam nacistické ideologie systematického vyhlazení veškerých stop po židovském národě na této planetě.

Souhlasí, že dva až tři miliony zavražděných Poláků a miliony dalších nacisty zotročených lze velmi přesně nazvat obětmi „genocidy,“ ale masové vraždění Poláků, Romů a dalších by nemělo spadat do kategorie „holocaust.“ Toto označení vůbec historikové nemají příliš v oblibě kvůli jeho náboženským konotacím, přesto jej však přijali jako termín popisující

vyhlazení, jež nacisté plánovali výhradně pro Židy.

„Všichni Židé na světě měli být vyhlazeni,“ říká Bauer. „Takový byl záměr. Nacisté nikdy nepracovali s ideou vyvraždit všechny Rusy.“

Cifra pět milionů také nemá žádnou spojitost s jakýmkoliv známým historickým údajem o počtu Nežidů zabitých nacisty: přestože následkem nacistické agrese bylo zabito až 35 milionů lidí, v koncentračních táborech podle Bauera nezemřelo víc než půl milionu nežidovských obětí.

Jedenáctimilionové číslo často vede k nejasnostem. Výše zmíněný článek z The Huffington Post-UK tak například jako zvláštní kategorii obětí uvádí „dvojčata,“ jako by snad vraždící osvětimský doktor Josef Mengele pro své experimenty vyhledával dvojčata jakéhokoliv původu. Ve skutečnosti si je však vybíral jen z do tábora přivážených Židů a Romů.

Ředitel odboru vládních/veřejných záležitostí Centra Simona Wiesenthala Mark Weitzman tvrdí, že Wiesenthal šířením čísla pěti milionů „nezamýšlel umenšovat židovskou dimenzi šoa,“ hebrejského slova pro holocaust.

„Snažil se přitáhnout pozornost ke skutečnosti, že obětmi nacistické genocidy nebyli jen Židé,“ dodává.

Přesto i Weitzman uznává, že Wiesenthalovy formulace desítky let po svém vzniku neúmyslně napomáhají pokusům evropských pravicových nacionalistů minimalizovat židovské utrpení v holocaustu.

„Využívají to jako politický nástroj k upozadění židovského rozměru, k našemu vymazání z historie nebo k maximalizaci utrpení dalších obětí, aby z nich tak učinili oběti hlavní a v ‚žebříčku‘ utrpení získali čelní postavení. Pro některé lidi se z toho bohužel stává soupeření, hlavně v boji o politický kapitál,“ říká.

Bílý dům se pokusil ukázat, že prohlášení má i židovskou podporu. Podle Spicera jej pomáhal sestavovat židovský potomek přeživších holocaustu a Politico v odvolání na zdroj v pondělí uvedlo, že se jedná o Borise Epsteyna, v Rusku narozeného Žida a jednoho z Trumpových poradců.

Facebookový příspěvek mluvčího izraelské armády, v němž se také neobjevuje zmínka o židovských obětech, hovořil o „11 milionech mužů, žen a dětí, kteří přišli o život v rámci holocaustu. Sdílejte jejich příběhy a jejich jména, abychom udrželi jejich památku naživu.“ Později byl příspěvek upraven, takže se v něm objevuje šest milionů židovských obětí, odkaz na 11 milionů však nezmizel.

Zakladatel Wiesenthalova centra rabín Marvin Hier, který žehnal při Trumpově inauguraci, v úterý CNN řekl, že Trumpovo prohlášení bylo „omylem,“ který však dle jeho mínění nebyl veden snahou snižovat váhu židovského utrpení.

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

„Nezapomínejme na 11 milionů“? Proč zveličený počet obětí tolik rozčiluje historiky holocaustu | 4

„Neobviňuji prezidenta Trumpa z toho, že by chtěl zneuctít památku židovských obětí holocaustu, přesto však šlo o omyl,“ řekl k tomu.

Lipstadtová v článku pro The Atlantic však projevila jisté pochybnosti, vyvolané především blízkostí některých lidí z Trumpova blízkého okolí – zejména jeho hlavního стратега Stephena Bannona – k „alternativní pravici,“ hnutí hlásícího se k obrozenému nacionalismu typu dnes převládajícího v mnoha částech Evropy.

„Možná, že to začalo jako omyl nové vlády, která jen nerada přiznává chyby,“ napsala. „Může se však jednat také o pokus sympatizantů s antisemitismem přepisovat historii. Tak či onak je to velice znepokojivé.“

Bauer souhlasí.

„Trumpovo prohlášení dělá z holocaustu guláš. Jde o měkké popírání,“ uzavírá.

Článek Rona Kampease *'Remember the 11 million'? Why an inflated victims tally irks Holocaust historians* vyšel na webu zpravodajské agentury Jewish Telegraphic Agency 31. ledna 2017.